

ΚΑΠΕΤΑΝΙΑΝΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Μ Ε Τ Ο Β Λ Ε Μ Μ Α Σ Τ Ο Λ Ι Β Υ Κ Ο

Στο νότιο άκρο του οικισμού των Καπετανιανών προβάλλει η οικιστική ενότητα με τους παραδοσιακούς ξενώνες “Θαλόρη”. Είναι ο κορυφαίος εξώστης προς την απεραντοσύνη του Λιβυκού.

Λν, ενάμισι χρόνο πριν, ρωτούσε κάποιος εμάς, τους «ειδήμονες της περιήγησης», πού βρίσκονται τα **Αστερούσια Όρη**, θα σηκώναμε τους ώμους. Όχι μόνον ο τόπος, μα και το όνομά τους ήταν άγνωστο.

- Δεν σας αδικώ, επιχείρησε ευγενικά να δικαιολογήσει την άγνοιά μας, ο **Γιάννης Κονταξάκης**. Μετά τους ορεινούς γίγαντες της Κρήτης, τον Ψηλορείτη, τα Λευκά Όρη, τα Λασιθιώτικα βουνά θα ήταν υπερβολική απαίτηση να γνωρίζατε, εσείς οι βορειοελλαδίτες, και τα ταπεινά Αστερούσια. Άλλωστε ο Κόφινας, η ψηλότερη κορυφή τους, μόλις που φτάνει τα 1230 μέτρα.

- Ωστόσο, τι το ιδιαίτερο έχουν τα Αστερούσια;

- Έναν εκπληκτικό συνδυασμό ηπιότητας και τραχύτητας, γλυκύτατες κοιλάδες και άγρια φαράγγια, αμμουδερούς κόλπους και απόκρημνες ακτές με κρυφές θαλασσοσπηλιές. Εδώ σκάζουν τα κύματα του Νότιου Κρητικού Πελάγους, που επικράτησε ν' αποκαλείται Λιβυκό.

Όσο μιλάει ο Γιάννης, το ενδιαφέρον μας μεγαλώνει.

- Υπάρχει όμως και κάτι ακόμα στα Αστερούσια. Ένα χωριό μοναχικό και αθέατο, γαντζωμένο στην άκρη του γκρεμού. Είναι το πιο προνομιούχο θεωρείο του Λιβυκού, ως εκεί που φτάνει το μάτι, στην άκρη του ορίζοντα. Το όνομά του είναι Καπετανιανά. Εκεί θα γνωρίσετε έναν άνθρωπο πολύ ιδιαίτερο, τον Μάρκο Σκορδαλάκη, που δημιούργησε την «Θαλόρη», μια μονάδα διαμονής και εστίασης με χαρακτηριστικά μοναδικά.

Δεν χρειαζόταν να μας πει τίποτε παραπάνω ο Γιάννης Κονταξάκης. Όρα δειλινού στις αρχές Γενάρη του 2008 εγκαταλείπουμε τη **Βίλλα Σελένα**, το εκπληκτικό κατάλυμα του Γιάννη με τη θέα στο Βόρειο Κρητικό Πέλαγος, τον Ψηλορείτη και τα Λασιθιώτικα βουνά και ξεκινάμε ν' ανακαλύψουμε τα Αστερούσια Όρη, τα Καπετανιανά και τη θέα στο Λιβυκό. Και να γνωρίσουμε τον Μάρκο Σκορδαλάκη και το δημιούργημά του, την Θαλόρη.

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΞΑΦΝΙΑΣΜΑ

Από το **Χουδέτσι** των Αρχαίων, όπου βρίσκεται η Βίλλα Σελένα του φίλου μας του Γιάννη, κατευθυνόμαστε νότια και στο ύψος του **Χάρακα** στρέφουμε δυτικά, στα εύφορα εδάφη του Κάμπου της **Μεσσαράς**. Βρίσκουμε σχετικά εύκολα τα «**Λούκια**», τον τελευταίο πεδινό οικισμό, που αποτελεί και την προσφορώτερη βόρεια πύλη στα Αστερούσια. Στο χειμωνιάτικο απόγευμα αρχίζει να πέφτει το σκοτά-

λα απομονωμένο, που εμφανίζεται απρόσμενα μέσα στην ορεινή ερημιά. Από υψόμετρο 750 μέτρων προλαβαίνουμε ν' αντικρύσουμε χαμηλά την σκουρόχρωμη επιφάνεια του Λιβυκού. Μερικά χιλιόμετρα ψηλότερα διαγράφεται με εντυπωσιακή λεπτομέρεια το περίγραμμα του Κόφινα, της κορυφής των Αστερουσίων.

Αφήνουμε το αυτοκίνητο στην είσοδο του μικρού χωριού και το διασχίζουμε με τα πόδια. Δεν μας παίρνει ούτε τρία λεπτά. Ξαφνικά αλλάζει η όψη του οικισμού. Τα μικρά, ασβεστοχρωμένα σπίτια δίνουν τη θέση τους σε πετρό-

ΦΩΤ.: ΑΡΧΕΙΟ ΘΑΛΟΡΗ

δι, η ένδειξη όμως της πινακίδας, «Καπετανιανά 8 χλμ.», είναι πολύ ενθαρρυντική.

- *Φτάσαμε, λέω στην Άννα.*

Δεν είχα, ωστόσο, υπολογίσει τον συνεχή ανήφορο, τις πολλές κλειστές στροφές και μια πρόσκαιρη ομίχλη στο τελευταίο τμήμα της διαδρομής πριν απ' το χωριό. Ένα χωριό ολότε-

χιστα με εμφανή λιθοδομή. Βρισκόμαστε ήδη στα πλακόστρωτα δρομάκια της Θαλόρης, αυτής της ομοιογενούς οικιστικής ενότητας που δημιούργησε ο Μάρκος Σκορδαλάκης στο νότιο τμήμα του οικισμού των Καπετανιανών. Σε κάποιο σημείο σχηματίζεται μια πλατειούλα. Εδώ βρίσκεται ο διώροφος χώρος εστίασης.

ΦΩΤ. : ΑΡΧΕΙΟ ΘΑΛΟΡΗ

Η “Θαλόρη” αντικρύζει ταυτόχρονα “Θάλασσα” και “Όρη”. Σε υψόμετρο 750 μέτρων είναι μια μονάδα διαμονής και εστίασης με χαρακτηριστικά μοναδικά.

ΦΩΤ. : ΑΡΧΕΙΟ ΘΑΛΟΡΗ

Παραδοσιακός ξυλόφουρνος με ζυμωτό ψωμί και νοστιμότητα φαγητά. Παντού κυριαρχεί η καλοδουλεμένη πέτρα και το ξύλο. Ο Μάρκος Σκορδαλάκης “ανέστησε” το ερειπωμένο νότιο τμήμα των Καπετανιανών δημιουργώντας την υπέροχη “Θαλόρη”.

Το εσωτερικό του μας αποκαλύπτει δυο έξοχες αίθουσες, μία στο ισόγειο και μία στον όροφο, με πολύ επιμελημένη κατασκευή από πέτρα και ξύλο, εξαιρετικά χειροποίητα φωτιστικά, πανοραμικά περιμετρικά παράθυρα και μεγάλο τζάκι αναμμένο με κούτσουρα ελιάς.

Αν κι είναι νωρίς ακόμη, αρκετές παρέες έχουν αρχίσει να κουτσοπίνουν.

Μας χαιρετάει πρόσωπα ένας γενειοφόρος, ψηλός και γεροδεμένος. Είναι ο Μάρκος Σκορδαλάκης. Εξωστρεφής και πληθωρικός, μας μεταδίδει αμέσως μια οικειότητα γνήσια κρητική. Ετοιμαζόμαστε να ζητήσουμε καφεδάκι, ο Μάρκος όμως, χωρίς να μας ρωτήσει, φέρνει στο τραπέζι ένα σωρό καλούδια και ποτήρια για κρασί. Πίνει μαζί μας.

- Τι σε παρακίνησε να πραγματοποιήσεις ένα τόσο μεγάλο έργο σ' αυτή την ερημιά;

- Η ανάγκη να γλιτώσω από την αγχώδη ζωή και την καθημερινότητα της πόλης, απαντάει ο Μάρκος. Δεν ήταν όμως εύκολο. Τρία χρόνια μου πήρε μόνον για να εντοπίσω τους αμέτρητους κληρονόμους κι ύστερα να τους πείσω να μου πουλήσουν τα σπιτάκια.

Νύχτα βαθιά πια ξεκινάμε για τη Βίλλα Σελένα. Είναι δυο μέρες μετά την Πρωτοχρονιά του 2008. Τις αναμνήσεις μας συντροφεύει η ιδιαιτερότητα του τόπου και οι διηγήσεις του Μάρκου για διαδρομές στα Αστερούσια, ασκηταριά και μοναστήρια, μονοπάτια και παραλίες του Λιβυκού. Η απόφαση της επιστροφής στα Καπετανιανά έχει ήδη ληφθεί.

ΑΡΧΕΣ ΙΟΥΝΗ ΤΟΥ 2009

Ο Μάρκος και η **Πόπη** μας υποδέχονται με αγκαλιές ανοιχτές, σαν γνώριμους παλιούς.

- Αργήσατε έναν χρόνο, λέει ο Μάρκος.

Μα δεν πειράζει, θα είχατε τους λόγους σας. Ελάτε να τα πούμε.

Ήταν γραφικός με το αναμμένο τζάκι ο Χειμώνας. Μα τα παράθυρα ήταν κλειστά, μας στερούσαν την αμειψότητα με την ανάσα της φύσης και του τόπου. Σήμερα, στην ήρεμη ώρα του δειλινού του Ιούνη, χαλαρώνουμε στις υπαίθριες πολυθρόνες της απλόχωρης ταράτσας, αγναντεύουμε απ' αυτό το μοναδικό θεωρείο την κορυφή του Κόφινα, την απεραντοσύνη του Λιβυκού. Είμαστε απόλυτα προνομιούχοι τούτη την ώρα και το ξέρουμε. Πλακό-

στρωτο δάπεδο, διάσπαρτα τραπεζάκια, παρτέρια και γλάστρες με λουλούδια, άφθονα λουλούδια, που διακοσμούν με πολύχρωμες πινελιές τους δρομίσκους, τα μπαλκόνια και τις τσάτσες της Θαλόρης.

Μια δροσερή αύρα διώχνει από τη σκέψη το καλοκαίρι.

Πίνουμε για το καλωσόρισμα από μια ρακή. Κι ύστερα την «**Ορθή Πέτρα**», το εκπληκτικό λευκό κρασί του **Στέλιου Ζαχαριουδάκη** από την περιοχή της Γόρτυνας, στον κάμπο της Μεσσαράς. Προχωράει η νύχτα με μπουφάν και απόλυτη ησυχία. Εκτός από τις κουβέντες μας δεν ακούγεται τίποτε άλλο. Λίγο αργότερα, στην πρώτη μας νύχτα στη Θαλόρη, η κουβέρτα είναι πολύ επιθυμητή.

ΣΤΗ ΜΟΝΗ ΚΟΥΔΟΥΜΑ

Είναι το ελαφρύ κλίμα του υψομέτρου; Η απουσία της υγρασίας; Η λαχτάρα της γνωριμίας με τον τόπο; Δεν ξέρω. Το βέβαιο είναι, ότι, παρά το ολοήμερο χθεσινό ταξίδι, ξυπνάμε απ' τα χαράματα. Πριν βγει ακόμη ο ήλιος, πίνουμε τον καφέ μας στο μπαλκόνι της ΕΥΦΡΟΣΥΝΗΣ, αυτού του εκπληκτικού και πλήρως εξοπλισμένου σπιτικού, με την απόλυτη θέα σ' όλο τον ορίζοντα.

Βγαίνει ο ήλιος πίσω από τον Κόφινα, σιγά-σιγά παίρνει να ξυπνάει ο τόπος. Πρώτα ακούγονται αλυχτίσματα σκυλιών, ύστερα κάποια βελάσματα από την αντικρινή πλαγιά. Ένας μεσήλικας ανηφορίζει το μονοπάτι, βοηθάει τα βήματά του με μια γκλίτσα.

Προβάλλει στην πόρτα του εστιατορίου ο Μάρκος.

- Είστε κιόλας έτοιμοι; λέει εκπληκτος. Ελάτε τουλάχιστον να πάρετε πρωινό.

Ξυμωτό ψωμί, ντόπιο μέλι και μαρμελάδες, κρητική γραβιέρα, ομελέτα με αυγά από το χωριό. Ευτυχώς που δεν προβλέπεται σύντομα πορεία στα μονοπάτια. Με το εξαιρετικό LAND ROVER DEFENDER του Μάρκου ξεκινάμε την πρώτη μας περιήγηση στον τόπο. Διασχίζουμε τα Άνω Καπετανιανά και πολύ γρήγορα ανηφορίζουμε αριστερά προς Κόφινα και **Μονή Κουδουμά**. (δεξιά ο δρόμος χαμηλώνει προς τον παραθαλάσσιο οικισμό του **Αη - Γιάννη**). Στα **2,5** χλμ. στρίβουμε δεξιά, ενώ λίγο πιο πάνω περνάμε από την τοποθεσία «**Χελιδονιές**», άγρια και βραχώδη περιοχή όπου τις

νύχτες, σύμφωνα με τους ντόπιους θρύλους, παραμονεύουν τα τελώνια. Αλλοίμονο σε όποιον δεν τους δώσει τη σημασία που τους πρόχει.

500 μέτρα πιο πάνω φτάνουμε στην τοποθεσία «**Λουσουδι**», στο ερειπωμένο ξωκκλήσι των **Τριών Ιεραρχών**. Χτισμένο τον 13^ο αιώνα από τον **Ιωσήφ τον Φιλάριο** το εκκλησιάκι, έχει τοιχοποιία με άγρια σιδερόπετρα, θολωτή οροφή και στο δάπεδο χώμα και πέτρες που έχουν πέσει από τη σκεπή. Καθώς περιεργάζομαι το εσωτερικό, ανακαλύπτω στην κόγχη του Ιερού, πολύ κοντά στο έδαφος, μια μικρή λωρίδα σοβά με ξεθωριασμένους χρωματισμούς, υπολείμματα προφανώς από την τοιχογράφηση του μνημείου. Να και μια στήλη. Πάμπολλα κασιόικια ψάχνουν λίγη τροφή στην γεμάτη αγκάθια και πέτρες περιοχή.

Στα **6,8 χλμ.** φτάνουμε σε αυχένα με τρισπυρριό. Δεξιά ο δρόμος ανηφορίζει προς την κορυφή του Κόφινα. Ευθεία συνεχίζει προς τη Μονή, ενώ αριστερά κατευθύνεται προς τον κάμπο. Σε λιγότερο από 1 χλμ. συναντάμε νέα διακλάδωση και κατευθυνόμαστε δεξιά προς την Μονή. Εδώ είναι όμορφος ο τόπος, με ήπιες πλαγιές και υψόμετρο που ξεπερνάει τα 1000 μέτρα. Στα αλλεπάλληλα οροπέδια,

τα πράσινα λιβαδοτόπια αναμειγνύονται με τα ωχροκίτρινα στάχυα του κριθαριού. Ο Βαν Γκογκ σίγουρα θ' αφιέρωνε πολλές ώρες εδώ. Δυο γύπες διαγράφουν ψηλά, πάνω απ' τα κεφάλια μας κυκλικές πτήσεις, αργές και αρχοντικές, κατοπτεύουν με την οξύτατη όρασή τους κάθε κίνηση, κάθε λεπτομέρεια του εδάφους. Ήδη περνάει ο δρόμος δίπλα από το πέτρινο παρατηρητήριο των μεγάλων αρπακτικών, ενώ στα 10 χλμ. συναντάμε τον δρομίσκο που οδηγεί στην ταϊστρα.

- *Τα Αστερούσια φημίζονται για τα αρπακτικά τους*, λέει ο Μάρκος. *Με την διαρκή φροντίδα και προστασία όχι μόνον διασώθηκε ο γύπας αλλά ανέκαμψε και ο πληθυσμός του.*

Αρχίζει κατήφορος συνεχής. Προβάλλει η ανατολική κοψιά της κορυφής, σκέτος βράχος, με πολλές διανοιγμένες διαδρομές αναρρίχησης. Ανάμεσα στους κατακόρυφους βράχους έχουν αναπτυχθεί αρκετά σκληροτράχηλα κυπαρίσσια. Μια άλλη όμως θέα, απέραντη και ποικιλόμορφη, μας εκπλήσσει. Είναι η δυτική ακτογραμμή, ένα ανάπτυγμα από κόλπους και ακρωτήρια σπάνιας ωραιότητας. Ο Μάρκος δεν έχει ανάγκη από τον ανοιχτό μας χώρο. Ονοματίζει με μεγάλη ευχέρεια κάθε λεπτομέρεια μέχρι το ακρωτήριο «**Δίθινο**», που μόλις αχνοφαίνεται στο νοτιότερο άκρο της ακτής.

Ο κατήφορος συνεχίζει με αλλεπάλληλες στροφές. Εμφανίζονται τα πρώτα μεγάλα πουρνάρια, καθώς και πεύκα με γεροτούς κορμούς, που δεν μπόρεσαν να ψηλώσουν εξαιτίας του βοριά που κατηφορίζει ορμητικός απ' τις κορφές.

- *Να ένας «Φιλάδελφος»*, λέει με χαρά ο Μάρκος. *Είναι σπάνιο αρπακτικό, το μόνο που μαζί με τον «Χρυσαστό» μπορεί να σηκώσει ακόμη και ερπίδα.*

Προβάλλει χαμηλά η Μονή μέσα σε πευκώνα από *Τραχεία Πεύκη* και με μια πανέμορφη παραλία, μοναδική παρένθεση ανάμεσα

Ζευγάρι γυπών στον ουρανό των Αστερουσίων. Με την ταϊστρα και τις φροντίδες ο πληθυσμός τους έχει σταθεροποιηθεί σε ικανοποιητικούς αριθμούς.

Κατηφορίζοντας προς τη Μονή Κουδουμά αποκαλύπτεται η ανατολική ακτογραμμή με τον οικισμό των Τριών Εκκλησιών.

Μονή Κουδουμά. Ένα τελείως απομονωμένο ησυχαστήριο
για γαλήνη πνευματική και ψυχική.

Το κατανυκτικό εσωτερικό του σπηλαιώδους ναΐσκου των Αγ. Αποστόλων της Μονής.

στους βράχους της αφιλόξενης ακτής. Ωραίες οι εγκαταστάσεις της Μονής με το καθολικό, το αρχονταράκι και τα κελιά για μοναχούς και φιλοξενούμενους επισκέπτες. Περιδιαβαίνουμε τον εκτεταμένο αίλειο χώρο με τα περιποιημένα δέν-τρα και λουλούδια, τη γιγάντια πολύκλαδη χαρουπιιά. Σε πλακόστρωτη πλατειούλα πάνω από τη θάλασσα βρίσκεται ο ναός της Παναγίας, χτισμένος το 1895 με θαυμάσια μαρμάρινη είσοδο.

Εισχωρούμε στο σπηλαιώδες παρεκκλήσι **Πέτρου και Παύλου**, που έχει δημιουργηθεί στα έγκατα ενός πελώριου βράχου. Νιώθουμε αμέσως τη διαφορά της θερμοκρασίας. Ο χώρος είναι πολύ κατανυκτικός, φωτίζεται μόνον από μερικά κεριά.

Δεκάδες Άγιοι μοναχοί, από τα πρώτα χριστιανικά χρόνια κατοίκησαν στις σπηλιές των Αστερουσίων, όπως μας αποκαλύπτουν τα διάφορα ευρήματα των σπηλαίων που περιβάλλουν τη Μονή αλλά και η ιστορική τοιχογραφία του 12^{ου} αιώνα που σώζεται στο καθολικό. Από επιστολή του Ιωσήφ Φιλάγγη, στο τέλος του 14^{ου} αι-

ώνα, έχουμε πληροφορίες για τον λόγιο Διδάσκαλο της περιοχής και αδελφό της Μονής Κουδουμά **Δημήτριο Καππαδόκη**. Από τότε χάνονται τα ίχνη της ιστορικής πορείας της μονής. Η αιτία της εγκατάλειψής της θα πρέπει να αναζητηθεί είτε στις πειρατικές επιδρομές είτε στην τουρκική κατάκτηση της Κρήτης.

Η επανίδρυση της Μονής οφείλεται σε δυο μεγάλες μορφές της Εκκλησίας, τους **Όσιους Παρθένιο και Ευμένιο**, που μετά από πολλά χρόνια μοναστικού βίου και περιπετειών στα σπήλαια των Αστερουσίων, κατέληξαν σ' αυτήν εδώ την περιοχή, όπου τελειώνει το φαράγγι «Καταρράκτης». Με μεγάλο προσωπικό αγώνα ξεκίνησαν την οικοδόμηση της Μονής και το έτος 1895 ετέλεσαν τα εγκαίνια του καθολικού. Σήμερα, η Μονή Κοιμήσεως της Θεοτόκου Κουδουμά λειτουργεί ως Ανδρική Κοινοβιακή Μονή, υπαγόμενη στην Ιερά Μητρόπολη Γορτύνης και Αρκαδίας. Εξαιρετικά φιλόξενοι ο ηγούμενος και οι μοναχοί, μας προσφέρουν ένα θαυμάσιο γεύμα και μια εξαιρετική, ογκώδη έκδοση της μονής.

ΣΤΟ ΜΟΝΟΠΑΤΙ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΓ. ΙΩΑΝΝΗ

Ένα εξαιρετο μονοπάτι ξεκινάει από τη μονή με κατεύθυνση δυτική. Πικροδάφνες, χαρουπιές, αιωνόβια πεύκα και ήπιος ανήφορος. Η βραχώδης πλαγιά είναι κατάσπαρτη από μικρές και μεγάλες σπηλιές. Στο άνοιγμα των περισσότερων σώζονται ακόμη τοιχαλάκια από ξερολιθιά. Εδώ είχαν βρει τον πρώτο καιρό καταφύγιο οι Πατέρες της μονής, οι μάστορες και χτιστάδες αλλά και οι πρώτοι μοναχοί. Καθώς περνάμε από μπροστά παρατηρούμε τις εικονίτσες στο εσωτερικό των σπηλαίων, καθώς και μικρές πινακίδες με τα ονόματα των μοναχών: *Αββάς Παμβώ, Όσιος Κασσιανός ο Ρωμαίος, Αββάς Σικόης, Οσία Μαρία η Αιγυπτία...*

Ήλιος και ζέση. Ευτυχώς, το ωραίο φαρδύ μονοπάτι ανηφορίζει ανάμεσα σε πεύκα. Επιπλέον μας συντροφεύει ένας δροσερός γαρομπής, που φυσάει από τα βάθη του Λιβυκού. Σ' ένα τέταρτο φτάνουμε σε υψωμάτακι. Ξύλινες

πινακίδες μας κατευθύνουν προς **Αγ. Αντώνιο (1.750 μέτρα)** και **Αγ. Ιωάννη (2.850 μέτρα)**. Χάνεται πίσω μας η μονή οριστικά. Αρχίζει ωραιότατο μονοπάτι ανάμεσα σε νεαρά πεύκα και θυμάρι που ευωδιάζει. Γρήγορα προσίθεται και αιωνόβια πεύκα.

Φτάνουμε σε αυχένα με ωραία θέα στην δυτική ακτογραμμή. Οι νέες πινακίδες αναφέρουν: **Αγ. Αντώνιος 725** και **Αγ. Ιωάννης 1825** μέτρα. Κατηφορίζουμε. Κατσίκια βόσκουν ελεύθερα. Προβάλλει ένας ορμίσκος με διάφανα νερά και μια νέα τριπλή ξύλινη πινακίδα. Παρεκκλίνουμε αριστερά για **Αγ. Αντώνιο, στα 350 μέτρα**. Διασχίζουμε απόκρημη πλαγιά κατάσπαρτη από βραχοσπηλιές. Κάποιες θυμίζουν αετοφωλιές. Είναι ορατά τα ίχνη κατοίκησης από ασκητές. Από την κορυφή ενός βράχου κρέμεται σχοινί για τολμηρούς αναρριχητές. Πέντε λεπτά αργότερα φτάνουμε στην είσοδο του πελώριου σπηλαίου που η φύση έχει σμιλέψει στο γιγάντιο συγκρότημα των συμπαγών ασβεστόλιθων, μερικά μέτρα πάνω από τη θάλασσα.

Στο βάθος της κοιλότητας βρίσκεται το εξωκλήσι του Αγ. Αντωνίου. Πιο πίσω συνεχίζεται

Μικρές και μεγάλες σκίτες στα δυτικά της μονής φιλοξένησαν τους Πατέρες τους, μαστόρους και τους πρώτους μοναχούς.

Το μονοπάτι αποκαλύπτει ωραία μακρινή θέα στη Δ ακτογραμμή.

η σπηλιά σκοτεινή και μυστηριώδης. Την φωτίζουμε με κεριά. Αποκαλύπτονται κομμένοι σταλακτίτες και σταλαγιμίτες, μεγάλες στέργες γεμάτες με νερό που σταλάζει από τους βράχους. Εδώ ασκήτεψαν για ένα διάστημα οι Πατέρες της Μονής Κουδουμά.

Απολαμβάνουμε για μερικά λεπτά τη δροσιά του σπηλαίου και τη θέα του Λιβυκού. Αγριοπερίστερα και χελιδόνια πετούν πάνω απ' τα κεφάλια μας. Ξαναβγαίνουμε στη ζέση και τον ήλιο. Δύο ώρες μετά την αναχώρησή μας φτάνουμε στην ακτή «Ελιγιά» μπροστά στον οικισμό του Αγ. Ιωάννη. Είν' ένας θαυμάσιος κόλπος με βότσαλα και άμμο, στην έξοδο μιας ρεματιάς με ανθισμένες πικροδάφνες. Το νερό είναι διαυγέστατο και με θερμοκρασία δροσερή, ιδανική μετά τον άφθονο ιδρώτα στο μονοπάτι.

Διασχίζουμε τον οικισμό, και μερικές εκατοντάδες μέτρα δυτικότερα ανακαλύπτουμε στην βάση ενός πελώριου βραχώδους συγκροτήματος την **Μονή του Αγ. Ιωάννη**, που χρονολογείται από το **1360** και υπήρξε από τις σημαντικότερες μονές των Αστερουσίων. Στην απόκρημνη πλαγιά διακρίνονται αρκετά κελιά – ερη-

μητήρια των παλιών μοναχών. Στα ανοίγματά τους είναι χτισμένες ξερολιθιές. Γέρικες χαρουπιές και ελιόδεντρα συμπληρώνουν αυτό τον τόσο ιδιαίτερο τόπο που αγναντεύει το Λιβυκό.

Έξω από το σπηλαιώδες καθολικό ο βράχος είναι κατάγραφος από τοιχογραφίες. Ανοίγουμε την πόρτα και εισχωρούμε στο εσωτερικό. Ένα κύμα ψυχρού αέρα μας χτυπάει στη στιγ-

ΜΟΝΗ ΚΟΥΔΟΥΜΑ – ΑΓ. ΙΩΑΝΝΗ

Υψ. εκκίνησης: 0μ.

Υψ. τερματισμού: 40μ.

Υψομ. Διαφορά: ενδιάμεσα ήπια ανεβοκατεβάσματα

Χρόνος: ± 2 ώρες

Κλίσεις: Ήπιες

Πορεία: Εύκολη

Σηματοδότηση: Πλήρης

Αξιοθέατα: Ωραία διαδρομή, Σπήλαιο Αγ. Αντωνίου, Αγ. Ιωάννης.

**Σπήλαιο Αγ. Αντωνίου. Κορυφαία θέα ως το βάθος της δυτικής ακτογραμμής.
Στα άδυτα της σπηλιάς, πίσω από τον ναΐσκο του Αγ. Αντωνίου, σταλάζει από τους
βράχους μέσα στις στέρνες το αμόλυντο νερό.**

Θεανώ και Γωγώ Σκορδαλάκη, μαζί με την Αθηνά Μπασγιουράκη, μπροστά στην είσοδο του σπηλαιώδους Αη-Γιάννη. Υποβλητικό το εσωτερικό του ναΐσκου με θερμοκρασία πολύ χαμηλότερη από το εξωτερικό περιβάλλον.

Αρκετές σκήτες εξακολουθούν να παραμένουν στις κοιλότητες των βράχων του Αη-Γιάννη.

Μικρή ξέρα πολύ κοντά στην παραλία του Αη-Γιάννη.

Πανοραμική άποψη των Άνω και Κάτω Καπετανιανών από τη δυτική άκρη του Κόφινα. Ο οικισμός αναφέρεται πρώτη φορά στην αιγυπτιακή απογραφή του 1834 ως Karitaniana με 30 χριστιανικές οικογένειες. Το χωριό δεν αναφέρεται σε καμμία από τις βενετσιάνικες απογραφές του 16ου και 17ου αιώνα, αν και υπάρχει στο χωριό βυζαντινή εκκλησία της Παναγίας του 15ου αιώνα, και συγκεκριμένα του 1401, με τοιχογραφίες σε καλή κατάσταση.

Απ' όλη την περιοχή η κορυφή του Κόφινα υποδέχεται πρώτη τον ήλιο που ανατέλλει.

μή, η εξωτερική θερμοκρασία πέφτει κατακόρυφα. Ο χώρος είναι κατάγραφος από τοιχογραφίες.

Σ' αυτό το κατανυκτικό εκκλησάκι του Αη – Γιάννη ολοκληρώνεται η πρώτη μας περιήγηση στα παράλια των Αστερουσιών. Ο πατέρας του Μάρκου, ο κυρ – **Μιχάλης**, μας μεταφέρει με το αυτοκίνητο στη Θαλόρη. Μετά τη ζέση της ημέρας στις παραλίες αρχίζει η δροσιά του υψομέτρου και η μαγεία του δειλινού.

ΚΟΦΙΝΑΣ Η ΚΟΡΥΦΗ ΤΩΝ ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΩΝ

Παρατηρούμε από την πρώτη μέρα την δυτική όψη της κορυφής. Σχήμα παράξενο, σαν ανεστραμμένο κοφίνι. Ένας κώνος προκλητικά απότομος, που αρχικά αποθαρρύνει κάθε σκέψη ανάβασης. Ακόμα πιο δύσκολη δείχνει η πρόσβαση από τα νότια και ανατολι-

κά, εκεί όπου αφθονούν οι αναρριχητικές διαδρομές. Να όμως που ο βράχινος γίγαντας έχει κι αυτός την «αχίλλειο πτέρνα», το αδύνατο σημείο του. Είναι το βόρειο, αθέατο σχεδόν από το παρατηρητήριό μας στον εξώστη της Θαλόρης.

- Δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα, λέει ο Μάρκος. Κι αυτά τα δύσκολα σημεία που υπήρχαν, φρόντισαν να τα υποστηρίξουν με κάγκελα ή να λαξεύσουν στον βράχο σκαλοπάτια. Κάτι απαραίτητο, βέβαια, αφού στις 14 Σεπτέμβρη που μορτάζει το εκκλησάκι του Τιμίου Σταυρού, ανεβαίνει πλήθος προσκυνητών.

Ξαναπαίρνουμε τη γνωστή μας διαδρομή προς τη Μονή. Στις πλαγιές ο **Μαθιός** από τα Καπετανιανά, αρμέγει τα γιδοπρόβατά του. Τον καλημερίζουμε.

- Για πού το βάλατε πρωί-πρωί;

- Για τον Κόφινα.

- Καλό δρόμο, κι αν γυρίσετε από δω και με προλάβετε, ελάτε να σας γεμίσω ένα μπουκάλι με φρέσκο γάλα.

Σε 7 περίπου χιλιόμετρα ανηφορίζουμε δεξιά και μετά από μερικά λεπτά τεματίζουμε σε πλάτωμα στα ριζά της βραχώδους κορυφής. Βρισκόμαστε κιόλας σε υψόμετρο **1100** μέτρων. Είμαστε πολύ κοντά στα **1230** μέτρα της κορυφής, που εδώ στη βόρεια πλευρά έχει χά-

σει το μεγαλύτερο μέρος από τον δύστροπο χαρακτήρα της.

Αρχίζουμε λοιπόν την ανάβαση πάνω στο πέτρινο μονοπάτι και στα λαξευμένα σκαλοπάτια του βράχου του Κόφινα. Ξύλινα καγκελάκια παρέχουν πρόσθετη προστασία. Σ' ένα σημείο έχουν προστεθεί σκαλοπάτια σιδερένια. Με μικροστάσεις για φωτογραφίες και χαλαρό ρυθμό χρειαζόμαστε λιγότερα από **20'** ως το πετρόχτιστο εκκλησάκι. 25 μέτρα στα Α βρίσκεται το ψηλότερο σημείο της κορυφής με μικρό ξύλινο σταυρό. Η θέα βέβαια είναι εκπληκτική. Και θα ήταν ακόμη ωραιότερη, αν η ατμόσφαιρα ήταν διαυγής. Αυτό, ωστόσο, δεν μας εμποδίζει να ατενίζουμε την εκπληκτική κάτοψη της Μονής Κουδουμά με τον γαλαζοπράσινο κολπίσκο, καθώς και την συ-

Ο Μάρκος μπροστά στο ερειπωμένο εξωκκλήσι του 14ου αι., των Τριών Ιεραρχών. Ανηφορίζοντας προς την κορυφή. Μια ανάβαση πολύ πιο εύκολη απ' όσο φαίνεται.

Υπέροχη θέα με την πολυποίκιλη δυτική ακτογραμμή.

ναρπαστική ακτογραμμή με τους αλλεπάλληλους κόλπους και ακρωτήρια προς τα δυτικά. Στα Ν απλώνεται αχανές το Λιβυκό, ενώ στα Β, εξαιτίας της θολής ατμόσφαιρας, περισσότερο υποψιαζόμαστε παρά διακρίνουμε τα νερά του Κρητικού.

- Στην κορυφή του Κόφινα μπορώ να μείνω για ώρες, μας είχε πει ο Μάρκος, κάτι βέβαια, που το είχα θεωρήσει υπερβολή. Πολύ γρήγορα αρχίζω να τον δικαιολογώ. Ο τόπος εδώ πάνω αποδεικνύεται πραγματική αποκάλυψη. Σε αντίθεση με τις - ως επι το πλείστον - αφιλόξενες και στενάχωρες κορυφές βουνών, τούτη εδώ είναι ένα απίστευτα όμορφο, μακρόστενο πλάτωμα, που καλύπτεται σ' όλη του σχεδόν την επιφάνεια από επίπεδες, γκριζες γρανιτό-

πετρες. Μπορεί κανείς να κινηθεί εδώ πάνω, άνετα και με ασφάλεια, προς οποιαδήποτε κατεύθυνση και να έχει διαφορετικές θέες από την συνολική περιοχή. Εκμεταλλευόμαστε αυτή τη δυνατότητα και βαδίζουμε 150-200 περίπου μέτρα, που μας φέρνουν στο δυτικότερο άκρο της κορυφής. Από εδώ αποκαλύπτονται προς τα Δ-ΝΔ τα Άνω και Κάτω Καπετανιανά, ενώ χαμηλά ο οικισμός και οι κολπίσκοι του Αη - Γιάννη.

Ο ναός της κορυφής του Κόφινα είναι κτισμένος στην ίδια θέση, όπου προϋπήρχαν ιερά κτίσματα όλων των εποχών. Οι ανασκαφές που πραγματοποιήθηκαν εδώ το 1960 και το 1990 έφεραν στο φως πολλά και ποικίλα ευρήματα, όπως πήλινα ειδώλια ζώων. Το Ιερό βρισκόταν

**Κορυφή Κόφινας, 1231μ. Ιούnius 2009 (επάνω)
Εσωτερικό της εκκλησούλας του Τιμίου Σταυρού.**

σε χρήση μέχρι τις αρχές του 7^{ου} π.Χ. αιώνα, οπότε εγκαταλείφθηκε για να δραστηριοποιηθεί εκ νέου στους ύστερους ελληνιστικούς χρόνους.

Στο εξωκλήσι του Τιμίου Σταυρού πραγματοποιείται στις 14 Σεπτεμβρίου το ονομαστό πανηγύρι του Κόφινας με πλήθος πιστών. Γίνεται προσκύνημα των εικόνων, λιτανεία, ανάγνωση των Ευαγγελίων και ευλόγηση των άρτων. Εντυπωσιακή είναι η τελετή της **Ύψωσης του Τιμίου Σταυρού**, στην οποία παρατηρείται η αυθεντικότερη επιβίωση **δεντρολατρείας** στον χριστιανικό κόσμο. Πρόκειται για ένα ιερό δέντρο, που μόνον τρία άτομά του επιζούν

ΚΟΡΥΦΗ ΚΟΦΙΝΑΣ

Υψ. εκκίνησης: 1100μ.

Υψ. τερματισμού: 1231μ.

Υψομ. Διαφορά: 131 μ.

Χρόνος: ± 15 '

Κλίσεις: Απότομες

Πορεία: Σχετικά εύκολη

Σηματοδότηση: Επαρκέστατη

Αξιοθέατα: Ναϊσκος Τιμίου Σταυρού, Πλάτωμα με επίπεδους βράχους, θέα μοναδική.

στις βόρειες πλαγιές του Κόφινα. Ο καρπός του έχει όψη μήλου αλλά διαστάσεις ρεβυθιού και ωριμάζει στα μέσα του Σεπτεμβρίου, οπότε κόβεται και μεταφέρεται στο εκκλησάκι για να μοιραστεί στο τέλος της λειτουργίας, ως αντίδωρο στους πιστούς.

Για μερικά λεπτά αποθαυμάζουμε το συνολικό τοπίο και την υπέριστη γαλήνη της κορυφής των Αστερουσίων. Για την κατάβαση χρειάζομαστε μόλις **10 λεπτά**. Είναι τελικά τόσο προσιτή και σύντομη. Μόνο όταν επιστρέφουμε στα Καπετανιανά και τον αντικρύζουμε από την συγκεκριμένη οπτική γωνία, ξανακερδίζει ο Κόφινας τον απότομο και δύστροπο χαρακτήρα του.

ΣΤΟ ΦΑΡΑΓΓΙ ΤΟΥ ΑΗ - ΓΙΑΝΝΙΟΥ

Δύο φορές ως τώρα, νωρίς το πρωί, έχουμε δει ανθρώπους ν' ανηφορίζουν στα Καπετανιανά από τα νότια, από την κατεύθυνση του πελάγους.

- Είναι το κλασικό μονοπάτι, που πριν γίνει ο χωματόδρομος, συνέδεε τα Καπετανιανά με τον οικισμό του Αη - Γιάννη, μου εξηγεί ο Μάρκος.

- Και τώρα; Δεν υπάρχει πια μονοπάτι ;

- Υπάρχει αλλά σε κάποια σημεία είναι δύσβατο.

- Ξεπερνάει τις δυνατότητές μας ;

- Δεν το νομίζω, μου φαίνεστε αρκετά έμπειροι.

Ξεκινάμε στις 7 το πρωί παίρνοντας κάτω από την Θαλόρη ένα φαρδύ περιφραγμένο μονοπάτι. Είναι ένας ανχένας με γραίγο δυνατό.

- Όση άπνοια και να 'χει, εδώ πάνω πάντα φυσάει, σχολιάζει ο Μάρκος.

Σε 3' εγκαταλείπουμε το φιλικό μονοπάτι και παίρνουμε κατεύθυνση ΝΑ. Στο σημείο εξόδου η σήμανση είναι ασαφής, αργότερα όμως γίνεται πυκνή, με κόκκινα σημάδια πάνω στις πέτρες. Στενεύει το μονοπάτι, γίνεται γιδόστρατα. Ταυτόχρονα αποκτάει έντονες κλίσεις και χαλίκια που το κάνουν ολισθηρό. Οι αγκαθωτοί θάμνοι και το θυμάρι είναι η μοναδική βλάστηση του τόπου. Σταδιακά το έδαφος γίνεται ακόμη πιο σαθρό, μετατρέπεται σε «σάρα». Ο Μάρκος το ονομάζει «χαλασά» ή «τσαχαλιά».

**Ο Μάρκος Σκορδαλάκης στο Φαράγγι του Αη-Γιαννιού. (αριστερά)
Ένα από τα θεαματικά σημεία της διαδρομής του φαραγγιού.**

Στο τέρμα της οδοστρώσης ο παραθαλάσσιος οικισμός

ΦΩΤ.: ΑΡΧΕΙΟ ΘΑΛΩΡΗ

Φτάνουμε στην σκεπασμένη με λυγαριές κοίτη του φα-ραγγιού, κάτω από τις κεραιές στη στροφή του δρόμου. Σ' ένα λεπτό περνάμε από την βραχώδη πύλη του φα-ραγγιού, μια εικόνα εντυπωσιακή, που από την πρώ-τη μέρα έχει κινήσει την προσοχή μας. Αποκαλύπτο-νται πελώριοι κατακόρυφοι βράχοι, πανέμορφα πεύκα φτυρωμένα στους γκρεμούς, το πέλαγος και ο οικισμός του Αη – Γιάννη.

- Αυτό είναι το σημείο που μ' αρέσει περισσότερο, λέει ο Μάρκος. Είναι όμως και το πιο επικίνδυνο. Χρει-άζεται λίγη προσοχή.

Δεν έχει άδικο. Αν οι προηγούμενες σάρες ήταν απλά δύσβατες, τούτο το σημείο του φαραγγιού είναι εχθρικό και επικίνδυνο. Πρόκειται στην ουσία για με-ρικά διαδοχικά περάσματα στην απόκρημνη πλαγιά, με έδαφος σαθρό, απ' όπου απουσιάζουν ή είναι υποτυ-πώδη τα στηρίγματα. Για ένα επτάλεπτο ακολουθούμε όσο πιο πιστά μπορούμε τις οδηγίες και τα βήματα του Μάρκου, γνωρίζοντας πολύ καλά, ότι σ' αυτό τον τόπο τα λάθη απαγορεύονται. Περνάμε ανακουφισμένοι στην αντικρινή πλαγιά. Ύστερα ξεκινάμε ένα κατηφο-ρικό, κατοστράχαλο μονοπάτι. Κάποια στιγμή εμφανί-ζεται στα δυτικά ένας γκρεμός με κατακόρυφο βράχο, λείο από τη δράση του νερού.

- Την περίοδο του χειμώνα σχηματίζεται εδώ ένας εντυπωσιακός καταρράκτης, που ξεπερνάει σε ύψος τα 50 μέτρα, λέει ο Μάρκος.

Αν και πρωί ακόμη κάνει ζέστη, ο αέρας έχει πέ-σει εντελώς. Κατηφορίζοντας συνεχώς καταλήγουμε στον χωματόδρομο πάνω από τον οικισμό, 200 περίπου μέτρα ανατολικά του σπηλαιώδους ναΐσκου του Αη – Γιάννη. Ο χρόνος καθαρής πορείας δεν έχει ξεπεράσει τις δυο ώρες συνολικά.

- Σε ποιον θα σύστηνες αυτό το μονοπάτι; ρωτάω τον Μάρκο.

- Μά, μόνον σ' αυτούς που ξέρουν να περπατάνε.

ΦΑΡΑΓΓΙ ΑΗ-ΓΙΑΝΝΙΟΥ

Υψ. εκκίνησης: 750μ.

Υψ. τερματισμού: 0μ.

Υψομ. Διαφορά: -750 μ.

Χρόνος: ± 2 ώρες

Κλίσεις: Απότομες

Πορεία: Μετρίως Δύσκολη - Πολύ δύσκολη

Σηματοδότηση: Σε κάποια σημεία ανεπαρκής

Αξιοθέατα: Σημεία του Φαραγγιού, θέα από ψηλά.

«Μέσα στις θαλασσινές σπηλιές ... υπάρχει μια έκσταση».

ΠΑΡΑΠΛΕΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΑΚΤΟΓΡΑΜΜΗ

- *Μ*ας λείπουν εικόνες της ακτής από την θάλασσα, λέει η Άννα στον Μάρκο.

- Θα μιλήσουμε στον φίλο μου τον Νίκο με το ταχύπλοο. Αργεί να κρατήσει ο καιρός.

Που φαίνεται, ότι εξακολουθεί να είναι σύμμαχός μας, αφού τέσσερις μέρες τώρα διατηρεί ησυχασμένα τα νερά του Λιβυκού. Κατεβαίνουμε πρωί στο λιμανάκι του Αη - Γιάννη. Εδώ βρίσκεται το γραφικότατο ταβερνείο του **Κωστή**, ένα πανέμορφο μπαλκόνι πάνω από το κύμα. Πίνουμε καφεδάκι κάτω από τα αμυγρίκια, περιμένοντας τον Νίκο. Που δεν αργεί να φανεί με το όμορφο σκαρί των 5.50 περίπου μέτρων.

Αποφασίζουμε να κινηθούμε αρχικά ανατολικά, προς την κατεύθυνση της Μονής Κουδουμά. Καβαντζάρουμε το ακρωτήριο «Πόντα» και μέσα σ' ελάχιστα λεπτά περνάμε κάτω από την απόκρημνη ακτή με το σπηλαιώδες εξογκλήσι του Αγ. Αντωνίου και τα άλλα ασκηταριά,

την «Χώρα» και το «Αβατόσπηλο». Βρισκόμαστε ήδη μπροστά στον κολπίσκο και τις εγκαταστάσεις της Μονής. Είναι εντυπωσιακό σε πόσο λίγο χρόνο έχουμε καλύψει, δια της θαλασσίας οδού, την γνωστή μας, δίωρης διάρκειας, στεριανή διαδρομή.

Πλησιάζουμε στον κάβο *Άσπρο Μουρί*. Αμέσως μετά παίρνουμε κατεύθυνση για τις «Τρεις εκκλησιές» ήδη όμως έχει σηκώσει ένα βοριάδακι, που μας βρίζει στο πλάι της πλώρης και μας βρέχει. Περνάμε από ανοιχτά μικρές και μεγάλες θαλασσοσπηλιές, με κατακόρυφους γρεμούς, εντυπωσιακά πετρώματα και απρόσιτες ακτές.

- Καπετάνιε, διακρίνω ενδιαφέροντα πράγματα στην ακτογραμμή, λέω στον **Νίκο Χριστοφοράκη**. Με τέτοια ταχύτητα όμως κι από τόση απόσταση, δεν μπορούμε να φωτογραφίσουμε κι ούτε να δούμε λεπτομέρειες.

- Μην ανησυχείτε. Ας φτάσουμε πρώτα ως τα όρια που θα κινηθούμε και στην επιστροφή θα έχουμε όλο τον χρόνο να ασχοληθούμε με την ακτή. Δεν θα μας ξεφύγει τίποτε αξιόλογο.

Φεύγει από πάνω μας το άγχος και απολαμι-

βάνουμε τη διαδρομή μας ως τις Τρεις Εκκλησιές. Ψηλά, πάνω από τον οικισμό, φαίνεται καθαρά το χείλος του περίφημου φαραγγιού του **Αμπά**. Διακρίνεται ακόμη ο διάσημος καταρράκτης με το αποτύπωμα, πάνω στον πανύψηλο λείο βράχο, της πορείας του νερού. Δυστυχώς τούτη την εποχή είναι στεγνός. Μας αποζημιώνει όμως το μεγαλόπρεπο βράχινο

τείχος, που με ύψος πολλών εκατοντάδων μέτρων ορθώνεται προστατευτικά πάνω από τον οικισμό.

Επιστρέφουμε. Είναι μια εμπειρία διαδρομής τελείως διαφορετική. Παραπλέουμε τώρα αργά την ακτογραμμή που μας αποκαλύπτει πάμπολλες αθέατες λεπτομέρειες. Και πρώτα μερικά κατοίκια – αναρριχητές, που ισορο-

πούν με αξιοθαύμαστη ψυχραιμία σε ιλιγγιώδεις γκρεμούς, με ύψος δεκάδων μέτρων από την επιφάνεια της θάλασσας. Σ' αυτά τα ζώα η έννοια της υψοφοβίας είναι άγνωστη.

Ο Νίκος ήδη οδηγεί το σκάφος στα έγκατα της πρώτης θαλασσοσπηλιάς. Έχει πανύψηλη οροφή, πολλά αγριοπερίστερα και δροσιά εκπληκτική. Στη συνέχεια θαυμάζουμε μερικούς κατακόρυφους συμπαγείς βράχους, που ορθώνονται πανύψηλοι πάνω από το νερό.

Εισχωρούμε σε άλλη μία σπη-

Η φυσική γούρνα μετά την εξάτμιση του θαλασσινού νερού γεμίζει με χιονόλευκο αλάτι. Αν και δεν είναι η εποχή, ο Νίκος βρίσκει και μαζεύει λίγο αλάτι.

λιά με πολύ χαμηλότερο ύψος οροφής αλλά πολύ μεγαλύτερο εύρος και βάθος. Στην τρίτη σπηλιά εισχωρούμε μ' ένα στενό άνοιγμα, μας υποδέχεται όμως ένα εντυπωσιακό εσωτερικό.

- *Εδώ δικαιούμαστε μια στάση, λέει ο Νίκος. Είναι η ωραιότερη πισίνα για κολύμπι.*

Η Νίκη δεν το σκέφτεται καθόλου. Μερικά δευτερόλεπτα αργότερα ξεφωνίζει από ικανοποίηση στην επαφή με το κρυστάλλινο νερό, που μέσα στο ημίφως αποκτά χρωματισμούς εξωτικούς. Ο Νίκος, ωστόσο, δεν χάνει την ώρα του. Το κάθισμα στο μπροστινό τμήμα του σκάφους αποδεικνύεται ένα ευρύχωρο ντουλάπι που χωράει ένα σωρό καλοΰδια. Μέσα στον πάγο υπάρχουν πιταράκια τριών ειδών από τη μητέρα του Νίκου, ντομάτες, εξαίρετο τυρί και ελιές, ζυματό ψωμί και, το κυριότερο, ένα μπουκάλι με πρώτης ποιότητας παγωμένη τσικουδιά. Μένω κατάπληκτος από την τόση οργάνωση, την τόση φροντίδα απέναντι σε ανθρώπους που γνώρισε μόλις σήμερα το πρωί.

- *Μά, μου τηλεφώνησε χθες το απόγευμα ο Μάρκος, λέει ο Νίκος. Το μήνυμά του ήταν σαφές. Άλλωστε, μαζί με σας, περνάω όμορφα κι εγώ.*

Κοιταζόμαστε με τον Κυριάκο, τη Νίκη και

την Άννα. Δεν χρειάζεται τίποτα να πούμε. Όλοι μας, στα πολλαπλά ταξίδια μας στην Κρήτη, έχουμε άφθονες εμπειρίες από τη φιλοξενία και το μεράκι των Κρητικών. Ή τουλάχιστον από τη συντριπτική πλειοψηφία αυτών. Οι ελάχιστες εξαίρεσεις απλά επιβεβαιώνουν τον κανόνα.

Πλησιάζοντας αργά προς την Μονή Κουδουμά παρατηρούμε με ευχέρεια την τοπογραφία του ευρύτατου κόλπου, που με το ημικυκλικό σχήμα και τις κατακόρυφες πλαγιές θυμίζει καλδέρα Σαντορίνης. Στην ακτή δημιουργούνται οπιοραδικές λιλιπούτειες παραλίες, βοτσαλωτές, με απίστευτα διάφανα νερά, προσιτές μόνον από τη θάλασσα. Φτάνουμε στον Αη - Γιάννη, παίρνουμε μαζί μας τον Μάρκο και όλοι μαζί συνεχίζουμε δυτικά, σε ακτογραμμή πάντα συναρπαστική και πολυποίκιλη. Εδώ είναι ο κάβος και ο όρμος «Σαλαμιάς» με το ομώνυμο φαράγγι, ο κολπίσκος «Βρουλίδια» και στη συνέχεια το «Κατάρτι», ένα μονόπετρο κατακόρυφο. Ακολουθεί ένας κόλπος άγριος και βραχώδης, με πετρώματα σκουρόχρωμα, ηφαιστειογενή, που φέρνουν στη θύμηση Νίσυρο ή Σαντορίνη. Ανάμεσα σ' αυτές τις κατακόρυφες λάβες έχει καταφέρει να σχηματιστεί μια μι-

Κατακόρυφοι βράχοι και νερά διάφανα, απίστευτης ωραιότητας.

**Πανσέληνος στο Λιβυκό απ' το καφεενεδάκι της Θαλόρης.
Ο χαρακτηριστικός βράχος στην παραλία της Τρυπητής. (αριστερά)**

κροσκοπική βοτσαλωτή παραλία με εκπληκτικής διαφάνειας νερά.

Καταλήγουμε στην παραλία της Τρυπητής, βοτσαλωτή ακτή κατάσπαρτη με πλήθος τροχόσπιτων. Η ευκολία πρόσβασης δημιουργεί πάντα συνθήκες συνωστισμού. Είναι απομεσήμερο και ζέστη. Το νερό της θάλασσας είναι δροσερό και σε ορισμένα σημεία παγωμένο. Στο ταβερνάκι της Τρυπητής πίνουμε μια δυο παγωμένες ρακές και βάζουμε πλώρη για Αη – Γιάννη. Στο ταβερνείο του Κωστή μαζευόμαστε μια μεγάλη παρέα, πεινασμένη και ζωηρή. Πηγαινοέρχονται οι κανάτες με το υπέροχο κρασί στο χρώμα του κεχριμπαριού. Το συνοδεύουν τα ποικίλα μεζεδάκια που ετοιμάζει ο Κωστής.

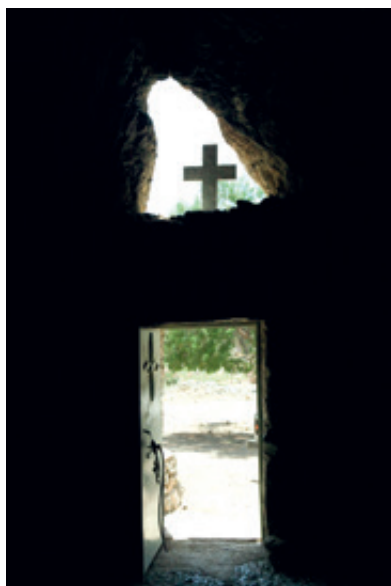
Προχωρημένο απόγευμα ανηφορίζουμε στη Θαλόρη. Λίγη ξεκούραση είναι απαραίτητη. Μερικές ώρες αργότερα αρχίζουν οι ρομαντικότερες βραδινές στιγμές από την αρχή της παραμονής μας. Ένα ολόγιομο φεγγάρι αναδύεται αρχοντικά από τα βάθη του Λιβυκού. Στην απλόχωρη ταράτσα αναπαιτικές καρέκλες και τραπεζάκια περιμένουν τους ενοίκους να καθίσουν και ν' απολαύσουν αυτό το υπερθέαμα.

ΤΡΕΙΣ ΜΕΡΕΣ ΣΥΝΕΧΩΝ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΩΝ

Πιστεύαμε, πως μετά τα μονοπάτια και τις Πακτογραμμές θα είχαμε τον χρόνο να ξεποστάσουμε λιγάκι. Ο Μάρκος όμως είχε άλλα στο μυαλό του. Στην προσπάθειά του να μας δείξει όσο το δυνατόν περισσότερα και σημαντικότερα από τον τόπο του, εκπόνησε και έβαλε σε εφαρμογή ένα τριήμερο πρόγραμμα περιηγήσεων, από το πρώτο φως της μέρας ως το τελευταίο.

Μετά από ατελείωτα πολυποίκιλα χιλιόμετρα και μερικές εκατοντάδες ωραιότατες φωτογραφίες, συγκεντρώθηκε υλικό που θα μπορούσε να γεμίσει ένα βιβλίο, υλικό που στο μέλλον δεν θα μείνει αναξιοποίητο. Προς το παρόν αξ περιοριστούμε σε μια επιγραμματική αναφορά των συναρπαστικών περιηγήσεων που μας χάρισε ο Μάρκος και προσφέρει επίσης και στους επισκέπτες του, Έλληνες και ξένους.

ΔΥΤΙΚΑ ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΑ ΣΤΕΡΙΑΝΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΠΡΟΣ ΤΡΥΠΗΤΗ

Έξω από το χωριό κατηφορίζουμε αριστερά προς Τρυπητή. Χωματόδρομος κακοτράχαλος. Σε μια ποτίστρα πάνω από 15 γύπες έχουν κατεβεί για να πιουν νερό. Φαράγγια θεαματικά, βραχότοποι, συνεχείς εναλλαγές. Στα 12 περίπου χλμ. μετά βίας χωράει το αυτοκίνητο σε μια απίθανη στενωπό με βράχους κατακόρυφους. Λίγο αργότερα αρχαιολογικός χώρος Τρυπητής και σπηλαιώδες εξωκλήσι της Παναγίας σε γιγάντιο Μινωικό τάφο με κωνοειδή οροφή από συμπαγή ασβεστόλιθο, λαξευμένη με απίστευτη συμμετρία. Θαυμάσια παραλία, ρακή στο ταβερνάκι του Μαθιού και ο διάσημος χαρακτηριστικός βράχος της Τρυπητής.

Στη συνέχεια περιοχή «Λούτρα» με αλιευτικό καταφύγιο, ακρωτήριο «Λέντας», αρχαιολογικός χώρος, υπέροχες αμμουδιές. Στον μικροσκοπικό οικισμό του Κρότου, στάση στο καφενείο «Ραχάτι» του Πανάγου Λαμπράκη. Ειν' ένας πραγματικός καλλιτέχνης της πέτρινης ψηφίδας με έργα εκπληκτικά που κοσμούν τον εσωτερικό και εξωτερικό χώρο. Μας κερνάει μια θαυμάσια ρακή, από τις ωραιότερες που έχουμε πιει ποτέ.

**Εσωτερικό του σπηλαιώδους ναΐσκου της Παναγίας της Τρυπητής.
Το εκπληκτικό στενό πέρασμα του Φαραγγιού της Τρυπητής.
Ο καλλιτέχνης της πέτρινης ψηφίδας Π. Λαμπράκης επί το έργον.**

Πριν από τον Αγ. Νικήτα η μέγιστη έκπληξη. Ένα φοινικόδασος μοναδικής ομορφιάς. Εκατοντάδες κυψέλες δημιουργούν εικόνα πρωτόγνωρης ομορφιάς.

ΟΡΘΗ ΠΕΤΡΑ ΣΤΟ ΚΤΗΜΑ ΤΟΥ ΣΤΕΛΙΟΥ ΖΑΧΑΡΙΟΥΔΑΚΗ

Ένα απόγευμα βρίσκουμε το χρόνο να πεταχτούμε μερικά χιλιόμετρα ως τον Κάμπο της Μεσσαράς, για να γνωρίσουμε τον δημιουργό της «ΟΡΘΗΣ ΠΕΤΡΑΣ», του κρασιού που από την πρώτη μέρα τόσο μας άρεσε στο Μάρκου. Βρίσκουμε τον **Στέλιο Ζαχαριουδάκη** να περιποιείται τον αμπελώνα του στο λόφο της «**Ορθής Πέτρας**», σε υψόμ. 500 μέτρων, κοντά στην **Αρχαία Γόρτυνα**.

Ό,τι κι αν πούμε γι' αυτό τον αμπελώνα, λίγο θα είναι. Απλά, είναι η νίκη ενός ανθρώπου απέναντι στο τραχύτατο επικλινές έδαφος και στις μύριες δυσκολίες και περιπέτειές του, ώσπου να δημιουργήσει αυτό το εκπληκτικό κτήμα με τη μοναδική θέα σ' όλο τον ορίζοντα κι αυτό το εκπληκτικό κρασί στις υπερσύγχρονες εγκαταστάσεις του. Μακάρι να γνωρίσουν αυτό το υπέροχο προϊόν της κρητικής γης όσο το δυνατόν περισσότεροι οινόφιλοι.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η παράδοση συνεχίζεται στην Κρήτη. Κάθε Ηταξίδι εδώ είναι γεμάτο με εμπειρίες δυνατές. Από τόπο και από ανθρώπους. Που πάντα βρίσκουν τρόπο να μας κερδίζουν και να μας κάνουν να προσδοκούμε την επόμενη φορά. Αγναντεύουμε από τη Θαλόρη την παράξενη κορυφή του Κόφινα, το βραχώδες χάσμα στο φαράγγι του Αη Γιάννη, την απεραντοσύνη του Λιβυκού. Μετά από τόσες μέρες, φαίνονται όλα τόσο οικεία, τόσο φιλικά.

ΘΕΡΜΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ:

Τον **Γιάννη Κονταξάκη** από τη **Βίλλα Σελένα** Τον **Ηγούμενο** και τους **μοναχούς** της **Μονής Κουδουμά**. Τον μπάρμπα-**Μαθιό**, τον **Κωστή** από το ταβερνάκι **Κόφινας**, το ταβερνάκι «**Αετός**». Τον καπετάνιο μας **Νίκο Χριστοφοράκη**. Τον οιοπαραγωγό **Στέλιο Ζαχαριουδάκη** και τον καλλιτέχνη της ψηφίδας **Πανάγο Λαμπράκη**. Την γυναίκα του **Μάρκου**, **Πόπη** και τον πατέρα του **Μιχάλη**. Τέλος, τον **Μάρκο Σκορδαλάκη** για όλα όσα έκανε για μας.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

ΔΙΑΜΟΝΗ / ΕΣΤΙΑΣΗ

Παραδοσιακοί ξενώνες **ΘΑΛΟΡΗ**, Καπετανιανά Ηρακλείου τηλ/φάξ: **28930 41762, 6976-994897, 6976-994896**

Απόσταση από Ηράκλειο: **70 χλμ.**

Κτήμα Ζαχαριουδάκη, Πλουτή Ηρακλείου **28929-39110-11, 6972-992488**

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

-«Οι Όσοι Παρθένιος και Ευμένιος και η Ιερά Μονή Κουδουμά», εκδ. ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΚΟΥΔΟΥΜΑ, ΜΟΙΡΕΣ 2003

-**CRETE, KAPETANIANA – KOFINAS**, Οδηγός Αναρρίχησης, Philippe Bugada

-Στέργιου Σπανάκη, «**Πόλεις και Χωριά της Κρήτης στο πέρασμα των αιώνων**», ΤΟΜΟΣ Α', εκδ. Γ. ΔΕΤΟΡΑΚΗΣ Α.Ε.Β.Ε. Ηράκλειο 1993.

Από το χάρτη ΗΡΑΚΛΕΙΟ - ΡΕΘΥΜΝΟ Τοπο 100 των Εκδόσεων Ανάβαση.

Ο τετράγλωσσος θαυμάσιος “Οδηγός Αναρρίχησης” των Καπετανιανών του αναρριχητή Philippe Bugada.

Ο Στέλιος Ζαχαριουδάκης σ' ένα σημείο του περίφημου αμπελώνα του.

